

Гуменюк О.О.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри аграрного бізнесу і обліку
Тернопільський національний економічний університет

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО РИНКУ

Постановка проблеми. Ринок є обов'язковим компонентом товарного господарства. Від його повноцінного розвитку, що включає інфраструктурне забезпечення, залежить ефективність функціонування аграрної економіки. Світовий досвід переконливо довів ефективність ринкової організації економічного життя суспільства. Об'єктивну необхідність ринку, як і існування товарного виробництва, спричиняють наступні чинники: розвинений суспільний поділ праці; економічна відокремленість ринкових суб'єктів, що зумовлена наявністю різних форм власності; тісний зв'язок цих суб'єктів зі світовою економікою через зовнішню торгівлю, потреба виходу національної економіки на світовий економічний простір з метою її подальшого економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробці теоретичних питань формування організованого аграрного ринку, розвитку його інфраструктури, удосконаленню його державного регулювання присвячені праці вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема Л. Ахтарієвої, В. Андрійчука, П. Борщевського, П. Гайдуцького, Т. Дудара, Д. Коттса, М. Маліка, В. Нелепа, А. Павленка, Б. Пасхавера, М. Портера, П. Саблука, А. Стельмашука, Г. Черевка, Л. Худолій, В. Юрчишина та інших учених. Їх зусиллями створений міцний теоретико-методологічний фундамент названого напрямку, вирішено багато його практичних аспектів. Проте, окремі аспекти цієї багатогранної проблеми не вирішені і вимагають поглибленого їх дослідження.

Постановка завдання. В основній масі підприємства і галузі інфраструктурного обслуговування не створюють кінцевої продукції. Вони лише забезпечують дотримання нормальних умов для її відтворення. Різні об'єкти інфраструктури впливають на процес виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції на різних його етапах. Вплив інфраструктурних галузей на економічну ефективність сільськогосподарського виробництва є недостатньо вивченим на сьогодні. Проблема вимагає подальшого уточнення. Тому метою статті є визначення ролі інфраструктурного забезпечення агропромислового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. При управлінні великими системами важливу роль відіграє інфраструктурне забезпечення. Оскільки економічна система країни складається з цілого ряду взаємодіючих одна з одною підсистем, необхідно враховувати те, що за певних умов одні підсистеми можуть ставати частиною забезпечувальної інфраструктури для інших підсистем економіки.

Інфраструктура (від лат. *Infra* – «нижче, під» і *structura* – «будова, розташування») в теорії ринку позначає комплекс ринкових інститутів, що забезпечують взаємозв'язок основних макроекономічних потоків. Розрізняють широке і вузьке розуміння інфраструктури. У широкому трактуванні до ринкової інфраструктури відносять систему інститутів усіх локальних ринків. У вузькому розумінні – матеріальні об'єкти інфраструктури – товари широкого вжитку, виробництво і використання яких забезпечується державою (міські транспортні системи, муніципальні системи водопостачання і т. ін.) [5]. Іншими словами, інфраструктура – це комплекс галузей господарства, що обслуговують виробництво.

Окремі вчені визначають термін «ринкова інфраструктура», як «сукупність елементів, що забезпечують безперервне функціонування господарських взаємозв'язків та взаємодію суб'єктів ринкової економіки – власників ресурсів та власників товарів – на умовах оптимального руху товарно-грошових потоків» [10].

У даному визначенні мова йде про макроекономічний (галузевий) рівень ринкової інфраструктури, де визначені функції інфраструктури ринкового типу. Перша функція – забезпечення безперервної діяльності господарських взаємозв'язків та взаємодія суб'єктів ринкової економіки, в ролі яких виступають, з одного боку, власники ресурсів, і з іншого – власники товарів. Друга функція – оптимізація руху товарно-грошових потоків; третя функція – удосконалення інформаційних послуг; четверта функція – розширення маркетингу з метою доведення товарів та послуг до споживачів з застосуванням реклами та інших засобів просування товарів, використання дослідницьких робіт з вивчення попиту споживачів, ємності відповідних ринків. Остання функція – розвиток підприємств за рахунок розширення діяльності оренди та лізингу, емісії цінних паперів, професійної підготовки та перепідготовки робітників у сфері менеджменту, інжинірингу, подальшого росту дрібних та середніх підприємств [10].

Під макроекономічною ринковою інфраструктурою слід розуміти систему державних, приватних і громадських інститутів (організацій і установ) та технічних засобів, що обслуговують суб'єкти ринкових відносин і забезпечують їх ефективну взаємодію. Всі інституції ринкової інфраструктури разом з іншими

державними та приватними суб'єктами оптимізують процес руху грошових коштів і товарів між ними, встановлюють вартісну рівновагу, тобто створюють умови для вільного обміну фінансовими, трудовими, товарними, сировинними, інформаційними, технологічними та інтелектуальними ресурсами.

Необхідно погодитись з поглядами фахівців, які вважають, що як ринкова інфраструктура в цілому, так і інфраструктури окремих видів ринку, окрім спеціалізованих інститутів, включають обов'язково інформаційну мережу, законодавче забезпечення функціонування ринкового господарства та певний рівень ринкового мислення населення [4].

Важливою ланкою сільського господарства є виробнича інфраструктура АПК. Це один з основних елементів інтегральної інфраструктури комплексу, який виконує роль створення загальних умов відтворення матеріальних факторів (природних і техніко-технологічних) агропромислового виробництва. Залежно від характеру зв'язків виробничої інфраструктури з основними сферами АПК, її структура може розглядатися в наступному вигляді: інфраструктура комплексу в цілому – дорожньо-транспортна система, зв'язок, служби електрифікації, матеріально-технічне забезпечення, наукове обслуговування; інфраструктура сільського господарства – ремонт і технічне обслуговування, агрохімічне обслуговування, меліорація, рекультивація, захист рослин, ветеринарне обслуговування, система заготівель, складське, тарне і холодильне господарство і т.п.

Особливості сучасного етапу розвитку виробничої інфраструктури вітчизняного АПК визначаються низкою процесів, пов'язаних із соціально-економічним реформуванням, змінами господарського середовища функціонування підприємств комплексу, і проявляються в таких аспектах. Перш за все, відбувається скорочення частки участі держави як суб'єкта у сфері виробничої інфраструктури. Цей процес відображає суперечності розвитку виробничої інфраструктури АПК, що обумовлені встановленням раціонального співвідношення приватного та громадського секторів у цій галузі. До недавнього часу багато послуг надавалися сільськогосподарським підприємствам як суспільні блага і фінансувалися з державного бюджету. У сучасних умовах держава скорочує частку своєї участі, направляючи обмежені ресурси на ті пріоритетні види діяльності, які приватний сектор не може здійснювати в зв'язку із зовнішніми ефектами або через неможливість відмови від вигод (це фундаментальні науково-дослідні розробки, дорожньо-транспортна система, системи газо- і водопостачання тощо).

Інфраструктура представлена сукупністю елементів, які її формують, є механізмом, що компенсує усе зростаюче в умовах розвитку ринку підвищення різноманітності товарів і послуг, невпорядкованість і різнорідність впливів зовнішнього середовища, що впливають на діяльність підприємницьких структур з метою підвищення їх стійкості на ринку і результативності відтворювальних процесів [11].

Отже, інфраструктурне забезпечення не тільки систематизує ділові відносини і полегшує їх учасникам реалізацію інтересів, але й забезпечує спеціалізацію підприємницьких структур економіки у сільському господарстві, підвищує оперативність та ефективність їх роботи на основі диференціації заповнюваних ними ринкових ніш, спрощує юридичний та екологічний контроль, державне і громадське регулювання ділової практики тощо.

Економічний зміст інфраструктури розкривається через систему функцій:

1) створює загальні умови для ефективного функціонування підприємницьких структур в національному господарстві в цілому;

2) сприяє забезпеченню єдності у всіх фазах виробничого процесу підприємницьких структур і в окремих її структурній ланці шляхом встановлення взаємозв'язку в процесі відтворення;

3) забезпечує нерозривність раціональних товарних, грошових, інформаційних та інших потоків, що створюють загальні умови для динамічної стійкості підприємницької діяльності. Таким чином, інфраструктура є чинником, умовою прискорення обороту капіталу підприємницьких структур;

4) створює загальні умови для підвищення ефективності підприємницької діяльності;

5) формує загальні умови для інноваційного забезпечення – основну характеристику відтворення підприємницького типу.

При визначенні економічної сутності інфраструктури існують два підходи: галузевий і функціональний. При першому підході, формулюючи визначення «інфраструктура», автори перераховують сукупність галузей, що забезпечують загальні умови відтворення.

При другому підході його прихильники у визначенні «інфраструктура» головним компонентом економічної сутності інфраструктури виділяють її функції. Другий підхід є більш ґрунтовним, інфраструктура – це система загальних умов забезпечення суспільного відтворення в масштабах народного господарства в цілому і кожному його структурному підрозділі, що представляє собою сукупність техніко-технологічних, організаційно-економічних, соціальних взаємозв'язків тих елементів соціально-економічної системи, які обслуговують функціонування ключових структуроутворюючих галузей народногосподарського комплексу та задоволення потреб населення.

Особливістю сучасного розвитку виробничої інфраструктури АПК є нерозвиненість горизонтальних зв'язків між обслуговуваними підприємствами і рештою господарськими суб'єктами комплексу. «Система управління економікою, орієнтована переважно на вертикальне (периферія – центр) рух інформації, виявилася вкрай важко трансформованою в систему, що забезпечує переважно горизонтальне, минаючи

центр, рух даних» [1]. У результаті для сільськогосподарських підприємств в даний час виявилось складним або неможливим здійснення ресурсо-забезпечувальної функції, пов'язаної із залученням необхідних ресурсів: матеріальних, фінансових, інформаційних тощо, а також реалізаційної і маркетингової функцій щодо доведення продукції до споживача, що не дозволяє їм здійснювати свою головну виробничу функцію. Скорочення сфери державної участі у розміщенні ресурсів і закупівлі сировини та продукції, змушує сільськогосподарські підприємства самостійно займатися пошуком контрагентів, які могли б здійснювати постачання необхідних ресурсів, збут продукції, і встановлення ринкових форм взаємодії з підприємствами виробничої інфраструктури [1].

Ці процеси визначають наступну групу протиріч у функціонуванні та розвитку виробничої інфраструктури, що обумовлені посередницьким характером інфраструктурної діяльності і суб'єктної взаємодії в цій сфері. Суть даної групи протиріч полягає у тому, що це є протиріччя між уніфікацією та індивідуалізацією обслуговування. Уніфіковане обслуговування сільськогосподарських виробників мало місце в умовах соціалістичної економіки і було обумовлено планово-централізованим веденням господарства. Нині прагнення до уніфікації зумовлені збереженням господарських традицій, відсутністю альтернативних форм обслуговування і можливістю зниження витрат підприємствами виробничої інфраструктури АПК. Однак, сьогодні це призводить або до відмови сільськогосподарських підприємств від таких форм виробничого обслуговування, або до організації альтернативних форм обслуговування (в рамках інтегрованих формувань, кооперативів тощо) чи використання послуг зовнішніх посередників. Це група трансформаційних суперечок, через це підприємства виробничої інфраструктури змушені поступово освоювати нові форми обслуговування, що враховують особливості різних господарських суб'єктів (особистих селянських господарств, фермерських господарств, сільськогосподарських підприємств, інтегрованих об'єднань та ін.) на основі розвитку горизонтальних зв'язків, що сприятиме підвищенню ефективності виробничого обслуговування, його якості і, у підсумку, вирішенню згаданих протиріч. Тому одним з головних принципів функціонування виробничої інфраструктури є врахування інтересів взаємодіючих у цій сфері суб'єктів, інформування їх про взаємні інтереси, просторово-часову оптимізацію взаємодії тощо.

Отже, сучасний стан виробничої інфраструктури АПК можна охарактеризувати як перехідний, котрий здійснює адаптацію до нових ринкових умов господарювання, що визначає основні протиріччя та особливості її розвитку, які проявляються: по-перше, у формуванні виробничої інфраструктури змішаного типу, заснованої на різних формах власності (державної, приватної, муніципальної) та розмежування «сфер впливу» громадського і приватного секторів у виробничій інфраструктурі, по-друге, у пошуку ефективних форм взаємодії між суб'єктами та формами організації обслуговування, адекватних перехідним умовам, форм, які враховують індивідуальні особливості і отримують послуги господарюючих суб'єктів.

Важливе місце у ринковій інфраструктурі АПК займають підприємства фінансового (комерційні банки, кредитні кооперативи, кредитні спілки, фондові біржі, валютні біржі, страхові компанії тощо) та інформаційного (консалтингові фірми, дорадницькі служби, маркетингові аналітичні центри, інформаційно-консультаційні центри тощо) забезпечення (рис.1).

Пропонований склад інфраструктури аграрного ринку, на наш погляд, є достатньо адаптованим до сучасних ринкових умов. Вважаємо, що склад інфраструктури аграрного ринку – це система елементів, що забезпечують стабільне безперебійне функціонування господарських зв'язків в агропромисловому комплексі, взаємодію суб'єктів аграрного ринку та вільне просування ресурсів, товарів і послуг на ринку.

Як видно з рис. 1, основними складовими інфраструктури аграрного ринку є товарні біржі з брокерськими конторами, агроторговельні дома, аукціони, гуртово-продовольчі ринки, ярмарки. Перелічені складові представлені в усіх областях України. Зокрема, за останні роки сільськогосподарські товаровиробники Тернопільської області при реалізації продукції використовували гуртову ланку і власні канали реалізації.

Так, загальний обсяг реалізованої аграрними підприємствами Тернопільської області (крім малих) власно виробленої продукції в 2011 р. склав 3677,5 млн. грн., що на 42,5% більше порівняно з 2010 р. У структурі реалізованої продукції значно переважає продукція рослинництва, частка якої в 2011 р. становила 89,6%. За рік питома вага продукції рослинництва збільшилася на 0,7 в.п. Упродовж 2011 р. аграрні підприємства реалізували продукції рослинництва на суму 3295,6 млн. грн. У 2011 р. у порівнянні з 2010 р. зросли обсяги реалізації всіх основних видів сільськогосподарських культур: зернових – на 26,5%, олійних – на 15,0%, цукрових буряків (включаючи давальницьку сировину) – на 19,4%, картоплі – на 30,4%, овочів – на 48,5%, плодів та ягід – у 7,6 раза [9].

У 2011 р. сільськогосподарські підприємства Тернопільської області реалізували продукції тваринництва на суму 381,9 млн. грн. Агроформування області в порівнянні з 2010 р. збільшили реалізацію худоби та птиці на 30,1%, молока – на 16,7%, яєць – на 15,4%. Загалом підприємства області впродовж 2011 р. за всіма напрямками реалізували 16,0 тис. т худоби та птиці (в живій вазі), 35,6 тис. т молока, 133,3 млн. шт. яєць [9].

Рис.1. Інфраструктура аграрного ринку

Джерело: [на основі 1; 4; 8]

Структура реалізації продукції сільського господарства Тернопільської області в 2011 р. розподілилась наступним чином: продаж за комерційними каналами становив 62,1% до загального обсягу реалізації, переробним підприємствам – 31,7%, на ринку реалізовано 3,4%, видано пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнові частки (паї) – 2,5%, населенню в рахунок оплати праці – 0,3% [9].

У 2011 р. на переробні підприємства Тернопільської області від усіх категорій господарств надійшло 20,5 тис. т худоби та птиці (у живій вазі), що на 0,1% менше, ніж у 2010 р. Структура надходження закупленої худоби та птиці за категоріями товаровиробників на переробні підприємства розподілилась наступним чином: 65,6% припадає на сільськогосподарські підприємства, 33,9% – господарства населення та 0,5% – інші господарські структури. Із загального обсягу худоби та птиці на переробні підприємства надійшло за видами: 17,0 тис. т великої рогатої худоби (на 0,7 тис. т, або на 4,2% менше проти 2010 р.), 2,0 тис. т свиней (на 0,3 тис. т, або на 18,2% більше) та 1,5 тис. т птиці (на 0,5 тис. т, або на 51,4% більше). Середня жива вага однієї голови великої рогатої худоби, проданої всіма категоріями господарств переробним підприємствам у 2011 р. становила 424 кг (на 58 кг менше проти 2010 р.), свиней – 99 кг (на 13 кг менше) [9].

Обсяги сировини, яку закупили в 2011 р. підприємства молочної промисловості проти 2010 р. збільшились на 1,8% і становили 187,8 тис. т. Середня ціна закупівлі молока та молочних продуктів переробними підприємствами в 2011 р. склалася на рівні 2541,9 грн. за т, що на 11,2% дорожче, ніж у 2010 р [9].

Від усіх категорій господарств Тернопільської області у 2011 р. на зберігаючі та переробні підприємства надійшло 632,1 тис. т зернових культур. У структурі надходжень зернових культур переважали кукурудза та пшениця. Ці дві культури в 2011 р. склали більшу частину загальних обсягів надходжень зернових (разом 93,8%). Станом на 1 січня 2012 р. на підприємствах, що здійснюють зберігання та переробку зернових культур і в сільськогосподарських підприємствах (крім малих), було у наявності 744,9 тис. т зерна (на 53,3% більше проти 1 січня 2011 р.), у т.ч. пшениці – 316,8 тис. т (на 38,5% більше). У 2011 р. середні закупівельні ціни, які пропонували товаровиробникам зберігаючі та переробні підприємства в порівнянні з 2010 р. зросли на всі види зернових. У 2011 р. закупівельна ціна жита збільшилась на 118,3%, кукурудзи – на 98,1%, пшениці – на 96,3%, ячменю – на 53,0%, гречки – на 2,0% [9].

На агропромисловому ринку в Тернопільській області збереглися негативні риси адміністративної системи розподілу продовольчих ресурсів, не сформований чітко функціонуючий організований аграрний ринок, проте, вживаються заходи щодо його створення адміністраціями усіх рівнів, а також і приватним бізнесом. У системі розподілу продовольчих продуктів внаслідок монопольного становища окремих виробників і посередників виникають великі трансакційні витрати.

Гостро стоїть питання про створення організованих агропродовольчих ринків у формі цілісної системи гуртових, гуртово-роздрібних, селянських і районних ринків. Така форма дозволяє, по-перше, зменшити частку доданої вартості до продукції сільського господарства, яка утворюється на шляху від виробника до споживача за рахунок створення конкурентних ринків, і, по-друге, безпосередньо сільському виробнику контролювати цей процес через власну участь у діяльності в системі організованих агропродовольчих ринків.

Відсутність ефективної ринкової інфраструктури АПК, яка дозволяла б перетворювати сільськогосподарську продукцію в кінцевий споживчий товар, є настільки ж серйозним обмеженням для товарів агропромислового виробництва в конкурентній боротьбі за споживача, як і співвідношення ціни і собівартості на цю продукцію.

Більшість сільськогосподарських товаровиробників виробляють сільськогосподарську продукцію в невеликих обсягах і в різних цінових діапазонах. Тому важливим завданням для виробників є створення збутової і маркетингової кооперації, завоювання ними ринку, як з географічної точки зору, так і з точки зору різноманітності споживачів продукції. Всі зазначені проблеми є взаємопов'язаними, для їх вирішення потрібна наявність та ефективне функціонування багатьох елементів ринкової інфраструктури, тобто комплексний системний підхід до проблеми.

Для ефективного функціонування системи збуту слід приділяти увагу гуртовій торгівлі, зокрема найбільшим її елементам, як товарній біржі та гуртовим та роздрібним продовольчим ринкам.

Для багатьох видів сільськогосподарської продукції, особливо тих, які швидко псуються, найбільш прийнятною є реалізація через систему гуртово-роздрібного продажу сільськогосподарської продукції.

Функціонування гуртових продовольчих ринків на території Тернопільської області дозволить:

- забезпечити безперебійне постачання населення якісною продукцією, скоротити втрати сільськогосподарської продукції;
- надати всім постачальникам сільськогосподарської продукції можливість стійкого виходу на конкурентний ринок;
- забезпечити існування єдиного облаштованого місця для здійснення угод з купівлі-продажу сільськогосподарської продукції і продовольства;
- організувати зустрічні продажі продукції виробничо-технічного призначення;
- підвищити ефективність постачання та розподілу продовольства в області;
- забезпечити концентрацію продукції в конкретному місці;
- спростити та прискорити процес руху сільськогосподарської продукції до кінцевого споживача;
- прискорити і спростити взаєморозрахунки та платежі за продукцію;
- впроваджувати й розвивати сучасні методи зберігання та реалізації продукції;
- вивчати ринок і налагоджувати ділові контакти з товаровиробниками і сприяти гуртовим організаціям у розвитку ринку та встановленні кооперованих зв'язків;
- сформувати ринкову ціну і виключити численних посередників у ланцюжку між сільськогосподарськими виробниками та споживачами;
- забезпечити об'єктивною інформацією про попит та пропозицію на сільськогосподарську продукцію та продовольство і передати її відповідним гуртовим постачальникам і споживачам.

Висновки з даного дослідження. Для формування ефективної системи інфраструктурного забезпечення АПК Тернопільської області необхідно створення таких умов:

- 1) розвиток виробничої інфраструктури АПК області як єдиного комплексу;
- 2) створення рівних економічних і правових умов функціонування різних форм власності;
- 3) наявність «здорової» конкуренції серед суб'єктів виробничої інфраструктури АПК області;
- 4) розвиток виробничих послуг, що забезпечують використання інформації та якісне вдосконалення виробництва;
- 5) наявність правової бази, координація розвитку сфери виробничої інфраструктури АПК області в цілому;

Отже, система виробничої інфраструктури АПК Тернопільської області, перш за все, повинна сприяти підвищенню якісних характеристик виробництва, зниженню середніх трансакційних витрат, розширенню масштабу науково-технічного прогресу і збільшенню ефективності міжгалузевих зв'язків.

Література

1. Ахтариєва Л.Г. Развитие региональной рыночной инфраструктуры в современных условиях (теоретический и практический аспекты) / Л.Г. Ахтариєва, А.В. Богданов. – Уфа: УТАЭС, 2007. – 162 с.

2. Ахтариева Л.Г. Системная модернизация региональной рыночной инфраструктуры // Проблемы современной экономики. – 2008. – № 3(27). – С. 388-393.
3. Бачуріна І. Поняття «аграрного ринку»: зміст та сутність/ І. Бачуріна // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 108-111.
4. Внукова Н.М. Управление развитием рыночной инфраструктуры: Методологический и организационный аспекты / Н.М. Внукова. – Х. : Форт, 1998. – 132 с.
5. Крупанин А.А. Основы многоуровневого регулирования предпринимательства : монография / А.А. Крупанин. – СПб.: Астерион, 2008. – 399 с.
6. Коттс Д. Управление инфраструктурой организации / Д. Коттс [пер. с англ.]. – М. : ОАО «Типография НОВОСТИ», 2001. – 597 с.
7. Пчелянська Г.О. Роль ринкової інфраструктури в системі ціноутворення / Г.О. Пчелянська // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2007. – Т. 2. – Вип. 230. – С. 342-349.
8. Самсонова О.Ю. Функциональная дифференциация институтов производственной инфраструктуры регионального АПК / О.Ю. Самсонова // TERRA ECONOMICUS (Экономический вестник Ростовского государственного университета). – 2009. – Том 7. – № 1. (Часть 2). – С. 162-166.
9. Сільське господарство Тернопільської області за 2011 рік. Статистичний збірник / За ред. В.Г. Кирича. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2012. – 214 с.
10. Соболев В.М. Макроэкономика / В.М. Соболев. – Харьков: НВФ «Студцентр», 1997. – 224 с.
11. Солоха М.А. Существующие концепции инфраструктурного обеспечения деятельности организации / М.А. Солоха // Омский научный вестник. – 2009. – № 4 (79). – С. 70-73.

УДК 338.439:662.75

Гойсюк Л.В.,
к.е.н., асистент кафедри економіки підприємств
і соціально-трудових відносин
Подільський державний аграрно-технічний університет

ПРОБЛЕМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ ТА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Постановка проблеми. Формування та досягнення необхідних обсягів продовольства відіграють важливе значення для економічного розвитку України в цілому і для розвитку її регіонів, зокрема. Нині в Україні пріоритетними напрямками, що визначають проблему національної економічної безпеки, є послідовне проведення економічних реформ та досягнення економічного зростання, забезпечення продовольчої, енергетичної й валютної безпеки. Слід зазначити, що у світовій практиці такі структурні підрозділи концепції національної економічної безпеки як продовольчий та енергетичний, вже давно одержали самостійне визнання. Значення продовольчої проблеми у розвитку економіки підсилюється імпортною залежністю країни в продуктах, що призводить до таких негативних макроекономічних наслідків як зменшення валютних резервів, зростання зовнішнього боргу, експорту дефіцитних ресурсів [1, с. 72-73; 4, с. 125; 6, с. 35; 10, с. 23]. Крім того, імпортна залежність України проявляється також у таких енергоносіях як нафта та газ. Забезпечення енергетичної безпеки національної економіки можливе завдяки розвитку виробництва і споживання альтернативних видів пального.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми виробництва альтернативних видів пального та забезпечення продовольчої безпеки в Україні досліджували такі вчені як Шпичак О.М., Калетник Г.М., Худавердієва В.А., Суперсон В.І., Береговий В.К. Однак, недостатньо уваги приділено оцінці привабливості регіонів України для вирощування сільськогосподарських культур як сировини для виробництва біопалива або для виробництва продовольства.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення рівня самозабезпеченості основними видами продовольства у Хмельницькій області, аналіз споживання основних продуктів харчування, оцінка впливу виробництва біопалива на продовольчу безпеку.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку Суперсона В.І. [7, с. 13], продовольчу безпеку слід розглядати через призму наступних складових. По-перше, забезпечення продовольчої безпеки тієї чи іншої країни, а також її регіонів пов'язано з гарантованим стійким і достатнім рівнем виробництва продовольства, що у повному обсязі забезпечує запити її населення. По-друге, продовольча безпека може бути досягнута лише тоді, коли гарантовані фізичні й економічні умови